

забудови, підземних комунікацій, рослинного покриву тощо [4].

За результатами інженерно-геодезичних вишукувань складається технічний звіт на весь комплекс завершених робіт, який включає текстову частину і додатки.

Література

1. Баран П.І. Інженерна геодезія: Монографія. Київ. ПАТ «ВПОЛ» 2012. 618 с.
2. ДБН В. 1.3-2:2010. Геодезичні роботи в будівництві. [Чинний від 2010-01-21]. Київ. 2010. 70 с.
3. Інструкція з топографічного знімання в масштабах 1:5000, 1:2000, 1:1000 та 1:500. (ГКНТА-2.04-02-98). Київ, 1999. 155 с.
4. ДБН А.2.1-1-2008. Вишукування, проектування і територіальна діяльність. Інженерні вишукування для будівництва. [Чинний від 2008-07-01]. УкрНДПНТВ. 2008. 72 с.

АКТУАЛІТЕТИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗЕМЕЛЬНОГО РОЗВИТКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Потапенко О.В.

(науковий керівник Одарюк Т.С.)

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Земельні ресурси України формують значний потенціал конкурентної спроможності сільськогосподарських підприємств. Крупні по просторовому розвитку агрохолдинги України займають площу від 70 до 580 тис. га і утримують стійкі просторові та

стабільні позиції, за останні 5 років, використовуючи до 15% ріллі України. Третину орних земель обробляють правонаступники колективних сільгоспідприємств і радгоспів. Частина земель використовують фермери, дрібні сільгоспвиробники, особисті селянські господарства (ОСГ).

Більшість товарних землекористувань включають орендовані масиви земельних часток (паїв), державних земель та постійне користування. Частина земель сільськогосподарського призначення формують просторовий базис господарських дворів, переробних підприємств та інфраструктури.

Враховуючи ситуацію, яка склалася, світові актуалітети та прогнози очікування в сфері земельних відносин державі та агровиробникам необхідно формувати адекватну внутрішню економічну та земельну політику, на основі планів просторового розвитку, проектів землеустрою та виробничого менеджменту.

В Україні вкрай необхідно визначити конкретні кроки державної регуляторної політики та агровиробників за складних еколого-економічних умов при входженні в повноцінний економічний обіг земель.

Найбільш витребувані землекористування в Україні співпадають по осі розміщення з віссю чорноземної зони лісостепу: Хмельницький-Кропивницький-Полтава-Харків.

Трендовими умовами просторового розвитку також залишаються консолідація земель, стабілізація розмірів земельного банку, підвищення продуктивності угідь, їх раціональне використання та суттєве зменшення землеємності. Для дрібних виробників необхідною умовою успішного існування і розвитку залишається розширення землекористувань, за рахунок новоорних масивів, на яких не велось інтенсивне землеробство, що формує ґрунтовтому та елементи ґрунтотоксикозу, додаткового набору орендованих часток (паїв), викупу корпоративних прав, права оренди та прав на землю. При цьому, орендарі

повинні реально захищати соціальні інтереси власників земель (паїв), створюючи селоутворюючі виробничі підрозділи, в тому числі кооперативного з власниками паїв типу. Створення додаткових робочих місць дозволить сільгоспвиробникам раціонально формувати політику добору земель посилюючи гарантії власного просторового розвитку. Безробіття в селах та зубожіння сільського населення найбільш гостра проблема українського села, адже в 5 тисячах сіл відсутні фермерські господарства, в половині сіл України не створено жодного робочого місця, крім самозайнятості у власних господарствах. В Україні на 41млн.га сільськогосподарських угідь створено 405 тисяч робочих місць, або 1 робоче місце на 100 га сільськогосподарських угідь.

З боку держави, вказане вимагає, за прикладом Європейських країн, введення нормативів створення сільськогосподарськими землекористувачами робочих місць: 1 робоче місце на 15 га угідь у користуванні, з диференціацією по природно-кліматичним зонам.

В свою чергу, фермери, сільгоспідприємства та селяни також повинні перебудувати традиційне мислення і зрозуміти не тільки віртуальну духовно-етичну цінність землі, а і реальну ціну і платність землекористування.

В умовах кліматичних змін та великих засушливих періодів за переваження просапних культур посилюється роль землеробства і стабільного, гарантованого, захищеного права на землекористування.

Адже, родючість ґрунту – головна якісна властивість едафотопу, але кількісні прояви указаної властивості суттєво різняться, особливо урожайність, від умов господарювання і агрокультури.

Виробникам важливо враховувати об'єктивні закони ґрунтознавства, та розумного землеробства в зональному аспекті, за умови просторових гарантій, без яких меліоративні заходи не мають економічного сенсу.

Тільки врахування біокліматичних особливостей зони та раціональне (оптимальне) поєднання з конкретно природно-антропічною трофністю едафотопу на кожній однорідній ділянці, а не на полі в цілому сформує конкурентну здатність вітчизняного виробництва.

За останні роки в структурі посівів переважає монокультура, відсутні пари та інші водоакомуючі елементи сівозмін, посіви багаторічних трав скоротились в 20 разів. Монокультура просапних культур зневоднює не тільки метровий шар ґрунту, а цілі масиви та території. Адже, визначальною умовою родючості чорноземів є показник продуктивної вологи в метровому шарі ґрунту за період вегетації. Розраховується вказана ґрунтова – гідрологічна величина з урахуванням максимальної гігроскопічності ґрунту, та вологості в інтервалі: найменшої польової вологоємності та вологості розриву капілярів. Вологість стійкого в'янення рослин, є відносною і залежить від поєднання: екотоп (ґрунтовий комплекс), рослина та теплові режими в період вегетації. Необхідна комплексна системна оцінка надходження і витрат води за вегетаційний період, та розрахунок показників вологозабезпеченості екотопу (едафотоп + клімат (зі змінами), як виважений показник тепло вологозабезпеченості по районах і агропідприємствах, з урахуванням біокліматичних коефіцієнтів.

Відсутність просторових гарантій та економія витрат заставляє сільгоспвиробників не вкладати кошти в меліорацію, і активніше інвестувати не в зоні степу, а в лісостепу і поліссі. Але й тут виробників чекають засухи в літньо-осінній період і це не вихід з економічної скрути.

В Полтавській області економічна оцінка земель в північних районах з балом бонітету 45 по показниках урожайності в 2 рази вища, ніж у південних районах тільки за рахунок більше стійкого зволоження в період вегетації. Не зважаючи на те, що якість ґрунтів в південних районах

має бонітет 65 балів, нерівномірність опадів за рік і наявність 45-60 денних засушливих періодів влітку, а в цьому році період засухи сягнув 90 днів, дохідність земель падає удвічі.

За рахунок агрокультури можливо і необхідно підвищувати вологоємність ґрунтів і здатність водоакумуляції, включаючи органічні чинники, недопущення переущільнення, мінімізуючи обробіток (до 10 см), та скорочуючи кількість технологічних (ґрунтовисушуючих) операцій. Переущільнення верхнього шару ґрунту збільшує промерзання, зменшує кількість біоти, погіршує теплові, водні та кисневі баланси біокостної системи ґрунту.

Просторова стабільність важлива, адже такі характеристики ґрунту, як показник „реакції ґрунтового розчину”, особливо складний для оцінки і регулювання, як сукупний результат дії сотень екологічних чинників, але він вимагає враховувати – „буферність ґрунту”, як поліфункціональну якість едафотопу, з урахуванням властивостей колоїдних систем ґрунту.

Вміст гумусу можна, дещо регулювати за культурного розумного агропромислового ґрунтогенезу, але суттєво впливати на ріст вмісту гумусу важко. В агроecosystemі природно-антропогенна, або економічна родючість, як сума природної і штучної родючості не мають чітких меж і вказана межа рухлива, але природна родючість є фундаментом для штучної. Потрібно підвищувати економічну загальну родючість укріплюючи буферність і екологічну стійкість та природну родючість ґрунту.

Використання ГС-технологій, повна і об’єктивна інформація про землекористування, існуючі обмеження і обтяження, а також прогнозованість, плановість і організаційна зарегульованість земельних відносин дозволять виявити нераціонально організовані ділянки, і сформулювати напрями підвищення ефективності

використання земель, зниження землеємності, резервування ділянок та подальший стійкий і прибутковий земельний розвиток агропідприємств.

Головною умовою розумного (раціонального) використання ґрунту, як основного засобу виробництва і предмету праці є постійний системний моніторинг, як окремих компонентів біосфери так і змін (історії поля) та розвитку ґрунтогенезу, оцінку, попередження негативів, запобігання і ліквідацію наслідків негативного господарчого впливу на ґрунти.

Прогресивні підприємства світу і України переходять на органічне землеробство, і понісни втрати на освоєння органічного виробництва, формують монополю високу екологічну ренту отримуючи додатковий прибуток, але у світі існують просторові гарантії, а нестабільні землекористування в Україні цьому не сприяють.

Перехід землеробства на органічне залишається для України проблемним не тільки просторово. Шукаючи раціональну середину, традиційне виробництво в рільництві повинно посилити адаптаційні функції землеробства та розумно пристосуватися до природних характеристик екотопу, а не за рахунок надмірної хімізації переборювати природні фактори і характеристики біокостної системи вдаючись до крайнощів.

Господарські двори, промислові ділянки і землі інфраструктури за відсутності контролю і ефективної регуляторної політики агропідприємств стають дорогими, мають велику землеємність, часто використовуються неефективно і нераціонально.

Лише 5 відсотків населених пунктів України мають містобудівну документацію, враховуючи перспективи розробки, агровиробникам необхідно звернути особливу увагу на розробку генпланів із зміною меж поселень в яких, максимально передбачати виключення господарських дворів і територій підприємств з поселень, та не допустити

включення територій господарських дворів і промислових ділянок в межі поселень. Без компенсацій з бюджету проектні і планові винесення господарських дворів, ферм, заводів за межі поселень також не можна планувати і передбачити. Вказане поставить агровиробництво в важкі умови, дестабілізує просторові гарантії, погіршить інвестиційну привабливість та ліквідність сільгоспвиробництв.

Державне регулювання аграрного ринку і економічного обігу земель сільськогосподарського призначення на користь селян і фермерів, що проживають і працюють на селі та сільських товаровиробників, сприятиме прогресивному розвитку.

Висновки

Агротехнології і агромеліорація мають достатній потенціал для забезпечення поступовості, системності щодо корегування якісних характеристик ґрунту, і при цьому формування піку родючості сівозмін на найбільш товарних і високоприбуткових культурах, але за умови просторової стабільності і гарантії користування та власності.

При проведенні актуалізації нормативно-грошової оцінки земель населених пунктів особливо увагу необхідно звертати на оціночне зонування поселення, та включення господарських дворів в господарські зони, що підвищить інвестиційну привабливість сільських поселень.

Активізація економічного обігу земель сільськогосподарського призначення вимагає суспільної оцінки, обговорення аж до референдуму, та прийняття Аграрного та Земельного кодексів, що сформулюють виважену земельну і аграрну політику на користь українського села.

Література

1. Новий тлумачний словник української мови: У 3-х т. / Уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К.: Аконті, 2001. – 862 с.
2. Шарий Г.І Інституційне забезпечення розвитку земельних відносин в аграрному секторі України [Текст] : монографія / Г. І. Шарий ; М-во освіти і науки України, Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. - Полтава : [б. в.], 2016. - 604 с.
3. Іващенко О. Новий інституціоналізм в економічній соціології/ О.Іващенко // Соціологія:теорія, методики, маркетинг. – 2003.- №1. – С.60-70.
4. Шарий Г.І., Тимошевський В.В., Фесак А.С. Агроекологічні перспективи — не загубити надбане! / Г.І.Шарий, В.В.Тимошевський, С.А.Фесак // Землевпорядний вісник. - 2018. - № 8. - С.25-30.

ІННОВАЦІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ ПРИ ПРОЄКТУВАННІ ІНЖЕНЕРНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Палінчак І.

(науковий керівник доц. Кустовська О.В.)

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Проектування інженерних комунікацій - важливий етап будівництва будь-якого об'єкта, включаючи спорудження житлового, громадського, промислового, складського призначення. На сьогодні існує велика кількість шахраїв і недобросовісних фірм, які, користуючись недостатньою поінформованістю людей, здирають величезні гроші за неіснуючі і непотрібні послуги.